

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

SYSTEM UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ROLNIKÓW, JEGO SŁABE I POZYTYWNE CECHY ORAZ KIERUNKI ZMIAN

**mgr inż. Wojciech Jagła
11.10.2013 r.**

Zakres wystąpienia

- Dane liczbowe charakteryzujące system
- 35 lat funkcjonowania systemu
- Jeden czy zróżnicowany system ubezpieczeń społecznych w Polsce
- Rola systemu w przebudowie struktury obszarowej rolnictwa
- Krótka charakterystyka systemu emerytalno-rentowego KRUS
- Jaka składka emerytalno-rentowa ?
- KRUS instytucją ubezpieczeń społecznych osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą rolniczą i pozarolniczą
- Uwagi i wnioski końcowe

Wybrane liczby charakteryzujące gospodarstwa i osoby ubezpieczone w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)

- Składki ubezpieczeniowe opłaca w KRUS około 60% posiadaczy gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha.
- W posiadaniu płatników składek KRUS było w 2012 r. 7 762 tyś. ha p użytków rolnych, tj. o 7, 8% więcej niż w poprzednim roku (głównie wskutek weryfikacji stanu posiadania wprowadzono nowe zasady ustalania składek zdrowotnych).
- Szacuje się, że dochody płatników składek KRUS w 2012 r. wyniosły ok. 19 mld zł. W latach poprzednich, zwłaszcza przed akcesją z UE były one niższe od dotacji do KRUS.
- Przeciętna m-czna liczba emerytur i rent w 2012 r. - 1 285 725 (z tego emerytury - 1 021 927, renty - 220 253).
- Średnia wysokość świadczenia emerytalno-rentowego w 2012 r. - 903 zł m-cznie, co stanowi 51,3% świadczenia emerytalno-rentowego ZUS i 25,6% przeciętnego wynagrodzenia w kraju.

Wybrane liczby charakteryzujące gospodarstwa i osoby ubezpieczone w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)

- Liczba ubezpieczonych w pełnym zakresie na 31 grudnia 2012 r. - 1 401 444. Od 1997 do 2006 r. przyrost do 1 615,3 tyś. osób, od 2007 r. wyraźny, coroczny ubytek. Z tym, że do 2010 r. wzrastała nadal liczba ubezpieczonych na wniosek, czyli w gospodarstwach poniżej 1 hap.
- 80,8 tyś. rolników prowadziło w IV kwartale 2012 r. pozarolniczą działalność gospodarczą, czyli ok. 8,5% płatników składek powyżej 1 hap.
- Niepokojąco zwiększa się liczba zasiłków chorobowych mierzona ilością dni niezdolności do pracy. W 2012 r. było ich o 9,6% więcej niż w 2006 r.
- Relatywnie maleje udział dotacji dla KRUS. W 2011 r. stanowiły one 5, 2% wydatków budżetowych. W planie na 2013 r. kwotowo określono ją w wysokości 15,8 mld zł.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Dlaczego 35 lat temu zdecydowano się w Polsce na odrębny system ubezpieczenia społecznego rolników? Podobnie jak między innymi w Niemczech czy we Francji, odrębny system realizował wówczas kilka funkcji. Obok socjalnej był narzędziem przebudowy struktury rolnej, wymiany pokoleniowej wreszcie miał stymulować produktywność ubezpieczonych rolników.

Warto więc przypomnieć niektóre ówczesne rozwiązania. Mogą okazać się przydatne w doskonaleniu obecnego systemu i pozwolą zrozumieć potrzebę dalszego zróżnicowania składki emerytalno-rentowej, a także „uszczelnienia” systemu. Wszak dotychczasowe ustawy weryfikowały prawo do emerytury i renty w oparciu o kryterium towarowości i nieuszczipiania wartości gospodarstwa, czyli przeciwdziałały rozdrabnianiu struktury obszarowej.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Pierwsza ustawa z 27.10.1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin pełniła następujące funkcje:

- socjalną dzięki zapewnieniu emerytur i rent rolnikom, którzy nieodpłatnie przekazali gospodarstwo rolne następcy, względnie państwu, a także poprzez wypłatę innych świadczeń;
- stymulującą produkcję wskutek uzależnienia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych oraz ich wysokości od wytworzonej i sprzedanej produkcji jednostkom gospodarki uspołecznionej;
- strukturalną poprzez przeciwdziałanie rozdrabnianiu gospodarstw chłopskich. Realizowany był on przy pomocy wymogu przekazania gospodarstwa o nieobniżonej wartości w okresie ostatnich 5 lat jego prowadzenia poprzedzających jego przekazanie;

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

- wymiany pokoleniowej wskutek zastosowania obligatoryjnego wymogu przekazania gospodarstwa następcy (zstępni, rodzeństwo i ich dzieci) posiadającemu kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego, „który nie przekroczył 55 lat życia”;
- transformacji ustrojowej rolnictwa polegającej na preferowaniu przekazywania gospodarstwa na rzecz państwa wspierając tzw. socjalistyczną przebudowę rolnictwa.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Systemem objęto wszystkich posiadaczy nieruchomości rolnych powyżej 0,5 ha gruntów rolnych i leśnych. Zarówno rolników jednozawodowych, jak i dwuzawodowców ubezpieczonych w ZUS, którzy płacili pełną, adekwatną do wielkości gospodarstwa składkę na fundusz emerytalny rolników. Przysługiwała im druga, płatna w 50% emerytura lub renta.

Wysokość składki uzależniona była od wartości przychodu szacunkowego. Wyznaczona była dolna i górna granica składek. Rozpiętość między nimi była 40-to krotna. Za przekazane gospodarstwa wypłacane było jedno świadczenie emerytalno-rentowe przysługujące obojgu małżonkom. Jego wysokość uzależniona była od wartości sprzedaży produktów rolnych jednostkom gospodarki uspołecznionej. Była też wyznaczona dolna i górna wysokość emerytury. Rozpiętość nieco większa niż 4-krotna.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Z trzydziestu pięciu lat istnienia systemu blisko 23 przypada na obecną ustawę, która weszła w życie 1 stycznia 1991 roku.

Istotniejsze zmiany w niej zawarte to:

- powołanie samodzielnej, odrębnej od ZUS, instytucji, realizującej zadania systemu ubezpieczenia społecznego dla rolników – Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oddanej w nadzór ministrowi rolnictwa;
- w miejsce dotychczasowego jednego funduszu finansującego świadczenia dla ubezpieczonych wydzielono:
  - fundusz emerytalno-rentowy składający się ze składek rolników i z dotacji budżetowej;
  - fundusz składkowy ubezpieczenia społecznego rolników pochodzący całkowicie ze składek rolników na ubezpieczenie chorobowe, macierzyńskie i wypadkowe;

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

- reprezentowanie interesu ogółu ubezpieczonych i świadczeniobiorców powierzono Radzie Rolników składającej się z przedstawicieli organizacji zawodowych rolników o zasięgu ogólnopolskim, która powoływana jest przez ministra rolnictwa;
- wyłączenie z ubezpieczenia rolniczego dwuzawodowców. Decyzja słuszna, ale skażona istotnym błędem. Mianowicie dwuzawodowcy i ich rodziny pozbawieni zostali prawa do świadczeń powypadkowych. W konsekwencji wypadki przy pracy rolniczej przez nich powodowane uchodzą uwadze oficjalnym statystykom. A oni sami nie podlegają żadnej opiece ze strony prewencji KRUS lub nadzorowi Państwowej Inspekcji Pracy;

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

- możliwość ubezpieczenia na wniosek przysługuje osobom prowadzącym gospodarstwa poniżej 1 ha przeliczeniowego. Zasadne w stosunku do osób, które przed dniem 1 stycznia 1999 roku je prowadziły i były z tego tytułu ubezpieczone. Słuszne też w stosunku do tych członków rodziny rolnika, którzy w dacie wejścia w życie ustawy pracowali w gospodarstwie. Wątpliwości wzbudza dalsze umożliwianie ubezpieczenia się na wniosek osobom, które w posiadanie gospodarstwa poniżej 1 ha przeliczeniowego weszły po 1 stycznia 1991 roku;
- jednakowa składka emerytalno-rentowa płacona przez rolników za wszystkich ubezpieczonych i równa w konsekwencji emerytura lub renta to ograniczenie zasady solidarności ubezpieczonych. To korzystanie w konsekwencji z solidarności ogólnonarodowej (dotacje do systemu) zarówno przez rolników niezamożnych, jak i zamożniejszych. Błędem było przeto zrezygnowanie z zasad wymierzania składek ustalonych w poprzedniej ustawie;

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

- podobnie w ubezpieczeniu wypadkowym. Identyczna składka płacona jest zarówno przez drobnego rolnika, jak i posiadacza gospodarstwa wielkoobszarowego, mimo że ryzyko wypadku na ogół rośnie wraz z jego wielkością.

Moim zdaniem szkodliwie zliberalizowano niektóre dotychczasowe zasady przyznawania świadczeń emerytalno-rentowych. Mianowicie, pełna emerytura lub renta jest przyznawana w sytuacji, gdy rolnik zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej. Ustawa zaś „uznaje, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego”. W konsekwencji warunek zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej jest spełniony między innymi wówczas, gdy np. rolnik podzieli gospodarstwo na wiele części i przekazuje je niekoniecznie osobom posiadającym stosowne kwalifikacje.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Ustawa o zmianie ustawy z 12 września 1996 roku rolników wzbogaciła system o jeszcze jedną funkcję – wspierania rozwoju przedsiębiorczości wśród rolników. W jaki sposób? Poprzez umożliwienie kontynuacji taniego ubezpieczenia w Kasie rolnikom i domownikom, którzy prowadzą nierolniczą działalność gospodarczą. Popełniono jednak pewien błąd. Nie obwarowano tej możliwości ograniczeniami, na przykład dochodowymi. Toteż z tej możliwości skorzystali nie tylko rolnicy, ale i różni przedsiębiorcy, a także osoby nieświadczące żadnych usług na rzecz rolnictwa, często funkcjonujące w mieście. Stąd też ten trafny i racjonalny przepis, wychodzący naprzeciw potrzebom rolników, był bezzasadnie oskarżany o sprzyjanie tak zwanej nieszczelności KRUS.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Dużo zamieszania w systemie rolniczym spowodowała ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o emeryturach kapitałowych, która wprowadziła zmiany w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników. Dotyczą one osób urodzonych po 31 grudnia 1948 roku. Prawo do emerytury rolniczej uzyskuje osoba podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników, która obok innych warunków będzie legitymować się co najmniej 25-letnim okresem podlegania wyłącznemu ubezpieczeniu w KRUS.

Owa zmiana ugodziła przede wszystkim w rolników dwuzawodowych o mieszanym ubezpieczeniu (ZUS, KRUS). W konsekwencji wielu rolników otrzymuje najniższą emeryturę z ZUS, niższą niż z KRUS. ZUS przy tym nie wymaga przekazania gospodarstwa rolnego, czyli zmiana ta ugodziła w proces transformacji drobnych gospodarstw.

35 lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie

Ostatnią istotną zmianą w charakteryzowanym systemie było zwiększenie udziału rolników posiadających powyżej 50 ha przeliczeniowych użytków w finansowaniu systemu. Rolnikom tym bowiem podwyższono składkę emerytalno-rentową. Posiadaczom od 50 do 100 ha przeliczeniowych do 12 procent emerytury podstawowej i do 48 procent posiadaczom powyżej 300 ha. Pozostali płacą według dotychczasowych zasad, to jest 30 procent emerytury podstawowej kwartalnie.

Zmianę tę należy uznać za pierwszy krok obciążający zamożniejszych rolników kosztami utrzymania systemu (obszar gospodarstwa to tylko jeden z czynników, obok kapitału i intensywności organizacyjnej, wpływających na jego wielkość ekonomiczną).

Jeden czy zróżnicowany system ubezpieczeń społecznych w Polsce

Najczęściej wypowiadający się w kwestii ubezpieczeń społecznych mówią jedno - o konieczności wprowadzenia wszystkich do jednego systemu powszechnego, czyli do ZUS. Widzi się w nim rolników, górników, sędziów i prokuratorów czy "mundurówkę". Między innymi konieczność przeprowadzenia tego zabiegu widzi prof. Marek Góra, który uzasadnia to tym, że "odrębny system KRUS ogranicza możliwości zamiany pracy w rolnictwie na wykonywanie innych, nierolniczych zajęć". Twierdzi też, że system rolniczych ubezpieczeń "fragmentaryzuje" społeczeństwo i oddziela rolników od pozostałych pracowników. Autor ten nie odróżnia więc rolników od pracowników i nie zauważa ich odrębnych statusów oraz ryzyk wynikających z tych odrębności. Zresztą sama klasa pracownicza jest niezwykle zróżnicowana. Ot chociażby ryzyka towarzyszące w pracy górnika i urzędnika. Wszak jedni i drudzy są pracownikami.

Jeden czy zróżnicowany system ubezpieczeń społecznych w Polsce

Jeżeli chodzi o rolników to oddzielnymi systemami i instytucjami je obsługującymi wyróżnia się oprócz Polski 6 państw UE: Niemcy, Francja, Austria, Grecja, Finlandia i Luksemburg. One też są zróżnicowane. Między innymi we Francji i Austrii instytucje ubezpieczenia społecznego rolników są zarazem instytucjami samorządu rolniczego. Odmienne niż w KRUS, której Prezes jest organem administracji rządowej są one tam zdecentralizowane. W przeciwieństwie do Polski we Francji w tamtejszej Kasie, która podlega Ministerstwu Rolnictwa ubezpieczone są wszystkie osoby pracujące w sektorze rolnym łącznie z pracownikami Kasy. W Austrii nadzór nad ubezpieczeniem społecznym rolników pełniony jest przez przedstawicieli Izb Rolniczych. W Niemczech czy we Francji dotacja sięga 70-80% wydatków na świadczenia. Ciekawe, godne polecenia są zasady wyznaczania składek na ubezpieczenia emerytalne w Niemczech. Ich wysokość uzależniona jest od wielkości kapitałowej gospodarstwa. Składki gospodarstw mniejszych są dotowane.

Rola systemu w przebudowie struktury obszarowej rolnictwa

Problem przebudowy indywidualnego rolnictwa w naszym kraju jest wciąż aktualny. O kontynuacji zmian w tym kierunku przemawiają dane KRUS i GUS gdyż w strukturze gospodarstw do 10 ha płatnicy składek i posiadacze stanowią prawie 80% ogółu tych z powierzchnią powyżej 1ha.

Obecna ustawa nie stymuluje jednak pożądanego kierunku zmian, czyli koncentracji ziemi w indywidualnych gospodarstwach, ani też nie przeciwdziała ich rozdrobnieniu. Mimo, że utrzymano obowiązek przekazania gospodarstwa jako bezwzględny warunek przyznania rolnikowi pełnego świadczenia emerytalno-rentowego. Wprawdzie ustawa mówi, że emerytura (lub renta) przysługuje, gdy rolnik zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, lecz problem jego zaprzestania rozstrzyga następująco: „emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on ani jego małżonek nie jest właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego.” Zatem funkcja systemu jako stymulatora przebudowy indywidualnego rolnictwa prawie, że nie istnieje.

Rola systemu w przebudowie struktury obszarowej rolnictwa

Rozdrobnienie podtrzymują przepisy ustawy o emeryturach kapitałowych, które powodują przesunięcie wypłaty emerytur znacznej części drobnych rolników z KRUS do ZUS i nie wymuszają przekazania przezeń posiadanego gospodarstwa. Propozycja zróżnicowania emerytury lub renty w zależności od kierunku przekazania mogłaby dotyczyć rolników płacących składki KRUS niższe od składki samofinansującej. Natomiast rolnicy płacący składkę samofinansującej mogliby być zwolnieni z obowiązku przekazywania gospodarstwa jako warunku wymaganego do przyznania świadczenia.

Krótką charakterystyka systemu emerytalno- rentowego KRUS

System ten jest systemem repartycyjnym. To znaczy, że składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe płacone przez czynnych rolników służą finansowaniu świadczeń emerytalno-rentowych osób w stanie spoczynku. Składki rolników pokrywają w ok.10% wydatki na emerytury i renty. Reszta uzupełniana jest dotacją budżetową. Stąd niektórzy eksperci mówią o zaopatrzeniowym charakterze systemu. System emerytalno-rentowy rolników jest systemem zryczałtowanym. To znaczy, że zarówno sama emerytura bądź renta rolnika jak i składki liczone są jako pochodne najniższego czyli minimalnego świadczenia ZUS. Zaś sama emerytura lub renta rolnicza składa się z części uzupełniającej, która wynosi 85-95%, emerytury podstawowej (równej najniższej ZUS) i części dodatkowej (1% emerytury podstawowej za każdy rok podlegania ubezpieczeniu).

Krótką charakterystyka systemu emerytalno- rentowego KRUS

Składka miesięczna na ubezpieczenia emerytalno-rentowe wynosi 10% emerytury podstawowej (najniższej ZUS).

Od 1 października 2009 r. miesięczna składka na to ubezpieczenie dla rolnika posiadającego 50-100 ha przeliczeniowych wynosi 12% emerytury podstawowej, 24% dla posiadaczy 100 – 150 ha, 36% dla rolnika użytkującego 150-300 ha, 48% emerytury podstawowej gdy gospodarstwo jest większe niż 300 ha. Rozwiązanie to jednak należy traktować jako przejściowe, albowiem wielkość ekonomiczna i dochody z działalności rolniczej zależą nie tylko od ilości i jakości posiadanej ziemi. Obok ziemi wpływ na wynik ma zaangażowany kapitał oraz intensywność organizacyjna gospodarstwa. W obecnych warunkach nie można było postąpić inaczej, gdyż KRUS nie jest przygotowana by wprowadzić składki ustalane od wielkości ekonomicznej (ESU). Zasady wymierzania kwot emerytur lub rent pozostały bez zmian.

Jaka składka emerytalno-rentowa ?

Zgłaszane są różne propozycje wymierzania składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe rolników.

- Składka liczona od dochodów
- Zryczałtowana składka liczona w oparciu o średnie wynagrodzenie brutto w gospodarce Narodowej
- Składka liczona od wielkości ekonomicznej gospodarstwa
- Składka samofinansująca

KRUS instytucją ubezpieczeń społecznych osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą rolniczą i pozarolniczą

Taką propozycję przedstawiono w raporcie Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej PIB dotyczącym analizy dochodów rolników opracowanym na zamówienie Ministerstwa Polityki Społecznej. Owa propozycja jest efektem analizy wariantów naliczania składek osobom prowadzącym działalność rolniczą i pozarolniczą. W rezultacie autorzy raportu zaproponowali ustanowienie ujednoliconego systemu ubezpieczenia osób prowadzących działalność gospodarczą (rolniczą i pozarolniczą). Ich zdaniem możliwe byłoby ujednolicenie systemu organizacji ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą poprzez uczynienie z KRUS instytucji prowadzącej ubezpieczenia społeczne osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą (zarówno rolniczą, jak i pozarolniczą).

Podobnie uważała dr Irena Wóycicka. Wg niej „Musimy dążyć do ujednolicenia systemu ubezpieczenia dla prowadzących działalność gospodarczą oraz obsługiwanie go przez jedną organizację. Dlatego należy stworzyć dodatkowy system.

KRUS instytucją ubezpieczeń społecznych osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą rolniczą i pozarolniczą

Wiele przesłanek przemawia za takim kierunkiem ewolucji systemu KRUS. Osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą ubezpieczają się dzisiaj w ZUS. Ponad 90% z nich płaci składki emerytalno-rentowe liczone od 60% przeciętnego wynagrodzenia. Jest ono zatem formą składki zryczałtowanej. Podobnie rolnicy, z tym, że ich zryczałtowana składka jest pochodną najniższej emerytury ZUS. Jedni i drudzy otrzymują niskie emerytury. Rolnicy z racji niskiej składki, osoby prowadzące nierolniczą działalność gospodarczą z wolnego wyboru i niższej składki ZUS. Jedni i drudzy w odróżnieniu od rzeszy ubezpieczonych w ZUS pracowników najemnych posiadają wiele innych, niedostępnych tym drugim możliwości zabezpieczenia sobie starości.

KRUS instytucją ubezpieczeń społecznych osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą rolniczą i pozarolniczą

Co więcej, systemy o zryczałtowanej składce są proste i przejrzyste, w miarę wolne od biurokratycznych procedur i w konsekwencji tańsze w obsłudze. Myślę, że ewentualna potrzeba powołania jednej instytucji ubezpieczającej osoby pracujące na własny rachunek (tj. rolnicy i osoby prowadzące nierolniczą działalność gospodarczą) będzie dojrzewać wraz z coraz większą ilością emerytów ze zreformowanego systemu powszechnego. Taka perspektywa ewolucji dodatkowo przemawia za koniecznością zachowania odrębności i doskonalenia KRUS.

Uwagi i wnioski końcowe

Obecny porządek prawny regulujący funkcjonowanie systemu ubezpieczenia społecznego w rolnictwie indywidualnym wymusza przekazywanie ziemi, lecz nie dba o jej pożądaną racjonalny przepływ. Kończy się jego funkcja przyspieszonej wymiany pokoleniowej. Doszła w międzyczasie nowa - wspierania rozwoju przedsiębiorczości wśród rolników hamowana przez gorset nieprzemyślanych przepisów. Ponadto od lat KRUS pełni niezapisaną ustawowo funkcję przechowalni ukrytego bezrobocia szacowanego na 600 tyś. osób. Moim zdaniem odrębny system rolniczy jest nadal potrzebny, lecz wymaga istotnych usprawnień i uporządkowania. Nie wolno bowiem istoty jego reformy upatrywać w jednostronnej podwyżce składek, zwłaszcza, że ich płatnicy to ok. 60% ogółu indywidualnych rolników w Polsce. A pamiętać trzeba, że dopłaty bezpośrednio decydujące dzisiaj o opłacalności działalności rolniczej pobiera ogół rolników tj. ubezpieczonych w KRUS i tych wyłączonych z racji dwuzawodowości.

Uwagi i wnioski końcowe

Nie należy też centralizować problemu tj. wychodzić bez żadnego racjonalnego uzasadnienia z propozycją wcielenia wszystkich do jednego systemu powszechnego realizowanego przez ZUS. Bo się nie da, ponieważ np. rolnictwo czy górnictwo charakteryzuje się różnorodnością ryzyk zawodowych, które winny mieć swoje odzwierciedlenie w ubezpieczeniu społecznym.

System ubezpieczenia społecznego w rolnictwie wymaga zmian, bowiem jego dotychczasowa funkcja łagodzenia skutków transformacji, szczególnie w zakresie ochrony drobnych rolników powoli się kończy. Jego kontynuacja zaś będzie wymagała wciąż znacznych środków wspierających go finansowo. W tej sytuacji uzasadnione więc będzie przekształcanie systemu w narzędzie wspierające przebudowę agrarną rolnictwa.

Uwagi i wnioski końcowe

Moim zdaniem, by utrzymać odrębność systemu KRUS, jej znaczenie i rolę w polityce społeczno-gospodarczej należy:

- spowodować by nowa ustawa wzmacniała gospodarstwo rodzinne jako fundament ustroju rolnego. Powinna zabezpieczać wszystkich członków rodziny rolnika będących we wspólnym gospodarstwie domowym od zdarzeń losowych w gospodarstwie i winna wspierać rolników w dążeniach do rozwoju rodzinnego gospodarstwa rolnego,
- wzmocnić funkcję systemu jako narzędzia transformacji rodzinnego rolnictwa poprzez zróżnicowanie emerytur i rent uzależniając ich wysokość od kierunku przekazania gospodarstwa rolnego, tj. następcy ubezpieczonemu w KRUS, lub przez sprzedaż bądź dzierżawę innym rolnikom powiększającym swoje gospodarstwa. Przekazania gospodarstwa będzie korzyścią ogólnospołeczną wg zasady „coś za coś”, czyli ogół społeczeństwa dotuje w konsekwencji racjonalną przebudowę rodzinnych gospodarstw rolnych.

Uwagi i wnioski końcowe

Uważam też, że Instytut powinien podjąć się opracowania kilku tematów niezbędnych w dalszych pracach nad reformą analizowanego systemu dotyczących:

- wymierzania składek emerytalno-rentowych w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstw;
- uregulowania zasad dzierżawienia ziemi;
- określenia minimalnej normy wielkości gospodarstwa rodzącej obowiązek ubezpieczenia społecznego rolników;
- uelastycznienie przepisów dotyczących zasad prowadzenia nierolniczej działalności gospodarczej przez rolników ubezpieczonych w KRUS.

Dziękuję za uwagę